

nationale ombudsman

Rapport

Een onderzoek naar geweldgebruik door de politie-eenheid Rotterdam

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de politie eenheid Rotterdam ongegrond.

Wat is de klacht?

De Nationale ombudsman deed onderzoek op basis van de klachtomschrijving. Deze luidt als volgt:

Verzoeker klaagt erover dat ambtenaren van de politie eenheid Rotterdam in de nacht van 11 op 12 maart 2017 geweld jegens hem hebben toegepast door hem te laten bijten door een politiehond en hem te slaan met een lange wapenstok.

Wat ging er aan de klacht vooraf?

Op 11 maart 2017 was er een demonstratie in de omgeving van het Turkse consulaat aan de Schiedamse Vest in Rotterdam. De burgemeester van Rotterdam kondigde een noodbevel af, omdat gevreesd werd voor het ontstaan van ernstige onrust. De Mobiele Eenheid van de politie (ME) werd ingezet om ter plaatse de orde te handhaven en vormde in dat kader op zeker moment een linie op de Schiedamse Vest. De ME leidde de demonstranten vervolgens met een veegbeweging richting de Westblaak. De linie liep hierbij zowel over de straat als op de stoep. De doorgang op de stoep was relatief smal door gestalde fietsen en straatmeubilair. Achter de linie bevonden zich hondengeleiders met honden. Zij dienden te voorkomen dat er demonstranten achter de linie konden belanden. Tijdens de veegbeweging richting de Westblaak constateerde een hondengeleider dat de linie op de stoep stagneerde. Twee ME'ers op de stoep raakten achter ten opzichte van de linie op straat. De twee ME'ers op de stoep stonden dichtbij een aantal demonstranten, waaronder verzoeker en diens broer. Hierop ontstond op de stoep een confrontatie tussen de ME en verzoeker, diens broer en andere demonstranten. De hondengeleider liet verzoeker door de hond bijten. Verzoeker heeft aan deze beet letsel overgehouden aan zijn been. Verzoeker stelt dat hij ook is geslagen met een wapenstok en dat hij daar eveneens letsel door heeft opgelopen. Op 16 mei 2017 diende verzoeker een klacht in bij de politie over het tegen hem gebruikte geweld tijdens deze confrontatie.

Hoe reageerde de politie op verzoekers klacht?

De klachtencommissie van de politie heeft verzoekers klacht behandeld. De commissie formuleerde verzoekers klacht als volgt: verzoeker klaagt erover dat er tegen hem buitenproportioneel geweld werd aangewend door hem te slaan met een lange wapenstok en een politiehond tegen hem in te zetten.

Tijdens de zitting werden verzoeker, diens advocaat, een ME-commandant en de voornoemde hondengeleider gehoord. Zowel de hondengeleider als de advocaat van verzoeker stelden videobeelden van het incident beschikbaar. De commissie heeft deze beelden tijdens de zitting bekeken.

De klachtencommissie overwoog dat er aanvankelijk sprake was van een rustige sfeer en een beheerste situatie. Op enig moment werd de situatie grimmiger en gooiden de demonstranten met stenen en verkeersborden naar de ME. De ME vorderde de demonstranten via megafoons te vertrekken. De commissie achtte het niet aannemelijk dat verzoeker niet bemerkte dat de sfeer en de situatie ter plaatse veranderde en dat hij de vordering van de ME niet hoorde. De commissie vond dat verzoeker niet tijdig gevolg heeft gegeven aan de vordering om te vertrekken. De commissie achtte het optreden van de ME in linie noodzakelijk voor het herstel van de openbare orde en voor de veiligheid van de politieambtenaren en andere aanwezigen. Het optreden van de ME is daarmee volgens de commissie rechtmatig.

De commissie achtte het verder aannemelijk dat verzoeker geen geweld gebruikte tegen de ME. Wel stond verzoeker volgens de commissie op een locatie waarbij het voor het veilig optreden in linie door de ME, noodzakelijk was dat hij in de aangegeven richting zou vertrekken. Toen dit niet of niet snel genoeg gebeurde, was de inzet van de politiehond na of naast het gebruik van het schild en de lange wapenstok, rechtmatig en proportioneel. De commissie betreunde dat verzoeker ernstig gewond raakte door het optreden van de ME, maar achtte het optreden gelet op de omstandigheden van het geval rechtmatig en proportioneel en daarmee niet onbehoorlijk. De commissie achtte het individueel belang van verzoeker in dat licht ondergeschikt aan het algemeen belang om de openbare orde en de veiligheid te herstellen. Gelet op verzoekers letsel was het voor de commissie duidelijk dat hij zowel geslagen als gebeten was. Het was voor de

commissie echter niet duidelijk of verzoeker eerst geslagen en toen gevallen en gebeten was of andersom. De commissie kon niet vaststellen door wie verzoeker is geslagen. De hondengeleider verklaarde namelijk dat hij verzoeker niet had geslagen en verzoeker stelde dat hij niet wist wie hem had geslagen.

De commissie adviseerde de politiechef verzoekers klacht daarom ongegrond te verklaren. De politiechef nam het advies van de klachtencommissie over en verklaarde verzoekers klacht ongegrond.

In reactie op de opening van het onderzoek door de Nationale ombudsman schreef de politiechef dat hij ten aanzien van verzoekers klacht bij het eerder ingenomen standpunt bleef.

Wat is er volgens verzoeker gebeurd?

Verzoeker heeft zowel bij de commissie als bij de ombudsman een beschrijving gegeven van de manier waarop hij de gebeurtenissen van 11 maart 2017 heeft beleefd. Uit deze beschrijvingen komt het volgende beeld naar voren.

Verzoeker ging samen met zijn broer naar het consulaat om te luisteren naar een toespraak van een Turkse minister. Hij was niet ter plaatse als demonstrant. Van een grimmige sfeer was volgens verzoeker geen sprake. Verzoeker heeft niet gemerkt dat er voorwerpen naar de ME zijn gegooid. Als hij op enig moment het gevoel had gehad dan het beter was om te vertrekken, dan had hij dit gedaan.

De ME voerde een veegbeweging uit, waardoor verzoeker gedwongen met de aanwezige menigte moest meelopen. Hierna trok de ME zich terug en ontstond er ruimte. Enkele minuten later voerde de ME opnieuw een veegbeweging uit, ditmaal vanuit tegenovergestelde richting. Hierdoor raakte verzoeker ingesloten. Hij kon nergens heen en was verbaasd dat alles zo snel gebeurde. Voor verzoeker was het niet duidelijk dat hij richting de Westblaak moest gaan. De ME heeft hem hier op geen enkel moment op gewezen, stelt hij.

Op enig moment stond verzoeker samen met zijn broer oog in oog met de ME. Een ME'er gaf verzoekers broer een klap met een schild. Hierop kreeg verzoekers broer meerdere slagen van verschillende ME'ers met de lange wapenstok. Op dat moment stond verzoeker ongeveer anderhalf tot twee meter achter zijn broer.

Verzoeker is vervolgens gebeten door de politiehond. Hierover verklaarde hij bij de klachtencommissie van de politie dat hij van achteren werd aangevallen en dat de politiehond hem beet toen hij op de grond lag. In zijn klacht aan de Nationale ombudsman stelde verzoeker dat hij door het slaan met de wapenstok en door het bijten ten val kwam. Terwijl verzoeker op de grond lag, sloeg de ME hem nog meerdere keren met de wapenstok, stelt verzoeker.

Verzoeker stelt dat hij op geen enkel moment een gevaar voor de ME heeft gevormd. Ten tijde van de veegbeweging stond hij stil en liep hij niet richting de linie. Toen de linie hem naderde, draaide hij zich om. Hij kreeg geen waarschuwing van de ME dat zij geweld zou gebruiken als hij niet zou meewerken.

Nadat verzoeker was geslagen en gebeten, is hij naar de spoedeisende hulp van het Erasmus Medisch Centrum gebracht. Daar werden zijn wonden behandeld en werd er een CT-scan gemaakt. Hierop werd verzoeker uit het ziekenhuis ontslagen. Drie dagen na het incident ging verzoeker naar zijn huisarts, omdat hij tintelingen in zijn vingers voelde. De huisarts verwees verzoeker naar een ziekenhuis in Amersfoort, waar een röntgenfoto van zijn nek werd gemaakt. Toen bleek dat verzoeker een nekzwervel had gebroken. Hiervoor kreeg hij pijnstillers. Dezelfde dag stelde de Turkse minister van Buitenlandse Zaken verzoeker in de gelegenheid om zich in Turkije te laten onderzoeken. Verzoeker verbleef tien dagen in een Turks ziekenhuis, waar ontdekt werd dat hij ook een rugzwervel had gebroken. In het ziekenhuis werden verzoekers bijtewonden behandeld en werd hij neurologisch onderzocht.

Verzoeker stelt dat de gebeurtenissen een grote impact op hem hebben gehad. Tijdens het incident vreesde hij voor zijn leven. Hij vindt dat er sprake is van poging tot doodslag door de ME. De ME heeft zich op hem uitgeleefd en heeft hem bestraft, hoewel hij zich op geen enkele manier verzette. Als gevolg van de gebeurtenissen ontwikkelde verzoeker

psychische klachten. Verzoeker stelt dat hij van de politie en de Nederlandse overheid geen enkele hulp of ondersteuning ontving.

Het standpunt van verzoeker

Verzoeker stelt dat sprake is van onnodig en disproportioneel geweld en dat de politiehond te snel is ingezet. Verzoeker verwijst in dat kader naar het rapport van de Nationale ombudsman van 2 juni 2013 (2013/055) 'Verantwoord politiegeweld'. Daarin heeft de Nationale ombudsman een aantal criteria genoemd voor de inzet van de politiehond (zie 'Ombudsprudentie'). Verzoeker stelt dat de politie in dit geval aan geen van die criteria heeft voldaan. Volgens verzoeker was namelijk geen sprake van verzet, bood hij geen verbale tegenstand aan de politie, probeerde hij weg te gaan en vormde hij geen gevaar voor de veiligheid van politieambtenaren of derden. Hij is door de politie niet gevorderd en gewaarschuwd te vertrekken, zo stelt hij.

Wat heeft de Nationale ombudsman onderzocht en wat zijn de bevindingen?

De Nationale ombudsman heeft verzoekers klacht onderzocht door de stukken te bestuderen die door verzoeker en de politie zijn verstrekt. Ook heeft de ombudsman de hondengeleider gehoord en heeft hij beeldopnames van het incident bekeken. De Nationale ombudsman wilde ook nog andere betrokken politieambtenaren horen. De politie liet weten dat zij niet kon achterhalen welke politieambtenaren nog meer bij het incident betrokken waren. Daarnaast heeft de ombudsman acht geslagen op relevante wet- en regelgeving en ombudsprudentie.

Wet- en regelgeving

De inzet van de politiehond en gebruik van de (lange) wapenstok

De inzet van de politiehond is geregeld in artikel 15 van de Ambtsinstructie. Daarin staat dat de politiehond door een hondengeleider kan worden ingezet bij het optreden van de ME ten behoeve van het optreden ter handhaving van de openbare orde en hulpverlening, in het bijzonder bij grootschalige manifestaties en evenementen. De inzet van de politiehond is in de Ambtsinstructie niet nader gereguleerd. Het gebruik van de lange wapenstok is niet gereguleerd in de Ambtsinstructie. Wel geldt voor deze geweldstechnieken het algemene vereiste uit artikel 7 van de Politiewet 2012 dat de geweldstoepassing proportioneel moet zijn. Dat wil zeggen dat het geweld alleen gebruikt mag worden als het beoogde doel dat rechtvaardigt. Daarnaast moet het geweld volgens de Politiewet subsidiair zijn. Dat houdt in dat er geen lichter middel voor handen moet zijn waarmee het doel evengoed bereikt kan worden. Deze vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit gelden voor ieder geweldgebruik door de politie. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

Er is momenteel een wijziging van de Ambtsinstructie in voorbereiding. De besluitvorming hieromtrent loopt nog.

Ombudsprudentie

De Nationale ombudsman heeft in voornoemd rapport 'Verantwoord politiegeweld' een aantal criteria genoemd voor een behoorlijke inzet van de politiehond. In het rapport is hierover het volgende opgenomen:

- *Hoofdregeel:* (dreigen met) de inzet van een politiehond is een zwaar geweldsmiddel.

Een politiehond kan namelijk zeer ernstige verwondingen veroorzaken. Van een dergelijk geweldsmiddel moet behoedzaam gebruik worden gemaakt. Dit is alleen geoorloofd:

- bij gevaar voor de veiligheid van politieambtenaren of derden, bijvoorbeeld bij hevig fysiek verzet bij de aanhouding gericht tegen politieambtenaren;
- of bij een vluchtende verdachte waarbij sprake is van een ernstig ingrijpend misdrijf, zoals een (woning)inbraak, maar niet in geval van minder ernstige delicten;
- en als er geen minder ingrijpend middel voorhanden is;
- en na vordering/bevel (indien aan de orde) en een waarschuwing.

- *Dreigen vs (aangelijnd) inzetten van de politiehond*: Dreigen met de inzet van een politiehond is uiteraard een minder ingrijpend middel dan de daadwerkelijke inzet van een politiehond. Echter, ook hier geldt dat dreigen met de politiehond in relatie met het te bereiken doel proportioneel en het minst ingrijpende middel moet zijn.

- *Voldoende afstand aangelijnde hond*: De hondengeleider met een aangelijnde hond moet voldoende afstand houden tot weglopende mensen. Als iemand, ondanks deze afstand, een (vordering en) waarschuwing, in de buurt van de hondengeleider en hond komt, neemt diegene zelf het risico om door de hond gebeten te worden.

Verklaring hondengeleider

De betrokken hondengeleider van de politie heeft tegenover onderzoekers van de Nationale ombudsman een verklaring afgelegd, die hieronder samengevat wordt weergegeven.

De hondengeleider vertelt dat de klacht betrekking heeft op het heftigste optreden dat hij sinds 1987 heeft meegemaakt. De demonstranten werden op een gegeven moment zo strijdlustig dat ze bleven staan nadat ze met stenen en andere zaken naar de ME hadden gegooid. Hij zag bij de demonstranten het vuur in de ogen. Zij gedroegen zich heel anders dan rennende voetbalsupporters waarmee de hondengeleider vaker te maken heeft gehad.

Eerder op de avond was er onder de Turkse demonstranten een soort van 'ordeteam' aanwezig. Dat team bestond uit oudere personen met gezag die jongeren aanspraken op hun gedrag. Nadat het ordeteam was vertrokken, liep de situatie uit de hand. De achtergebleven demonstranten werden een stuk agressiever in hun uitingen en uitlatingen.

De hondengeleider zat aanvankelijk met zes andere politieambtenaren en vier politiehonden in een geparkeerde politiebuis. Toen zij wilden wegrijden, werden ze door demonstranten bekogeld. De politiebuis kon alleen nog vertrekken door achteruit te rijden. Dit gold ook voor andere aanwezige politievoertuigen.

De politiebuis waarin de hondengeleider zat, stond ongeveer tien minuten vast. Op dat moment vielen demonstranten de bus aan en schopten zij hiertegen. ME'ers uit andere voertuigen stapten uit en begonnen de demonstranten richting de Blaak te drijven. Deze ME'ers kwamen in de problemen. Hierop stapten de hondengeleider en zijn collega's uit de bus. Zij kregen te horen dat zij niet in volle uitrusting, dus met een pet op in plaats van met een helm op, naar buiten moesten.

Gaandeweg moest de chauffeur van de bus waarin de hondengeleider had gezeten, helmen naar de hondengeleider en diens collega's gooien. Er werden namelijk allerlei objecten, zoals grote stenen naar hen gegooid. De ME moest opletten en proberen de stenen te ontwijken. Ook werd er veel vuurwerk afgestoken. Daarom namen de hondengeleider en zijn collega's zelf de beslissing om in volledige uitrusting te werk te gaan. Op dat moment was het onveilig en chaotisch, maar waren er nog geen gevechten tussen de ME en de demonstranten gaande. De hondengeleider stond achter de linie.

De hondengeleider treedt bij allerlei openbare orde situaties op en betreedt bijvoorbeeld woningen waar iemand met een mes zwaait. De hondengeleider stelt dat hij goed kan omgaan met de spanning die bij dat soort situaties hoort. De spanning in de onderhavige situatie was anders. De hondengeleider was ervan overtuigd dat ME'ers gewond zouden raken toen hij samen met hen zonder helm de bus moest verlaten.

De hondengeleider maakte voor de onderzoekers van de Nationale ombudsman een situatieschets. Met de schets gaf hij weer dat de ME-linie op de stoep ongeveer tien meter achterbleef ten opzichte van de linie op straat. Op de stoep stonden twee ME'ers tegenover ongeveer tien demonstranten. De hondengeleider stelt dat het voor het politieoptreden van groot belang is dat de ME'ers op linie blijven. De demonstranten op de stoep bleven staan. Hierdoor bestond het risico dat zij achter de linie zouden komen, omdat de linie op de straat hen al ruimschoots voorbij was.

Het is aan de hondengeleiders om de linie te bewaken en te zorgen dat er niemand doorheen komt. Dat dreigde in deze situatie wel te gebeuren. Daarom ging de hondengeleider er met de hond op af. Hij zag dat er al demonstranten waren die zich vanaf de stoep achter de linie gingen bewegen. De hondengeleider kon op dat moment niet weten wat hun

intentie was. Gelet op de omstandigheden kon de ME niet het risico lopen dat er demonstranten achter de linie zouden komen. De agressie van de hele groep demonstranten die avond was voor de hondengeleider medebepalend bij zijn besluit om zijn hond te laten bijten.

De hondengeleider heeft verzoeker niet gevorderd of gewaarschuwd voordat hij de hond liet bijten. Het vorderen en waarschuwen was die avond al meerdere keren gebeurd met de geluidsinstallatie vanuit een ME-voertuig. De ME had duidelijk laten weten dat de demonstranten weg moesten gaan en dat er bij niet meewerken geweld zou worden gebruikt. Door het constante harde geblijf van de hond moet verzoeker hebben geweten dat de hond er aan kwam. Van een totale verrassing was zodoende geen sprake.

Na de beet van de hond wilde de hondengeleider de hond zo snel mogelijk losmaken. Hoe langer een hond bijt, hoe dieper zijn tanden zich ingraven. De hondengeleider wilde extra letsel voorkomen, maar niet ten koste van zijn eigen veiligheid. Om ruimte te maken zodat de hond kon worden losgemaakt, sloeg de hondengeleider met de wapenstok. De hondengeleider moet namelijk door zijn knieën zakken om de hond los te kunnen maken. Doorgaans chargeert de ME verder nadat er door een hond is gebeten, waardoor er werkruimte ontstaat. Dat was hier niet het geval. Daarom zorgde de hondengeleider zelf voor werkruimte door verzoekers broer een paar klappen te geven. De hond beet ongeveer zes seconden. De pijn en het letsel van verzoeker kan volgens de hondengeleider verergerd zijn vanwege het feit dat een man in een bruin jasje aan verzoeker trok op het moment dat de hond nog niet was losgemaakt.

De hondengeleider stelt dat verzoeker en zijn broer de keuze hadden om bij de linie vandaan te blijven, hoewel sprake was van enige trechervorming op de stoep. Het stond op de stoep niet zodanig vol dat verzoeker en zijn broer niet verder naar achteren konden. Verzoeker en zijn broer toonden niet de intentie om weg te gaan nadat verzoekers broer een duw kreeg van een ME'er met een schild. Verzoekers broer reageerde agressief op de duw door onder andere te schreeuwen dat de betreffende ME'er hem niet moest duwen. Hoewel er slechts een paar seconden tussen de duw en de inzet van de hond zaten, was dit voor de hondengeleider genoeg om te zien dat verzoeker en zijn broer niet wegliepen. Verzoeker stond op dat moment het meest dichtbij, maar het had ook zijn broer kunnen zijn die werd gebeten. Verzoeker en zijn broer zorgden er samen voor dat de linie op de stoep niet door kon lopen.

De hondengeleider stelt dat de inzet van de hond op dat moment het meest geschikte middel was, omdat hij het gat dat in de linie was ontstaan niet kon laten vallen. Voor zijn gevoel had de hondengeleider geen andere keuze. Hoewel hij het betreurt dat verzoeker zoveel letsel heeft opgelopen, zou hij achteraf gezien niet anders hebben gehandeld.

Terugkijkend op het gehele optreden, vindt de hondengeleider dat de ME'ers op de stoep meer hadden kunnen en moeten doorpakken. Als zij meer hadden doorgepakt, dan had de hondengeleider niet hoeven optreden. Wellicht waren verzoeker en zijn broer achteruit gegaan als de ME'ers op de stoep hen eerder met de wapenstok hadden geslagen. De hondengeleider vindt dat de ME als geheel het mogelijk beter had kunnen doen.

Camerabeelden

De Nationale ombudsman heeft beeldopnames van het incident bekeken. Uit het beeldmateriaal maakt de Nationale ombudsman op dat er ernstige rellen gaande waren. Er vlogen voorwerpen door de lucht. De ME liep in een linie naar voren, zowel op de straat als op de stoep die daar links naast ligt. Op de stoep stonden fietsen geparkeerd en waren er nog andere obstakels. De linie op de straat bewoog sneller dan twee ME'ers die op de stoep liepen. Eén van de ME'ers op de stoep duwde de broer van verzoeker, omdat hij te dicht bij de oplopende linie bleef staan. Enkele seconden later kwam de hondengeleider met zijn hond aan rennen. De hond beet verzoeker, die op dat moment op zijn benen stond. Daarna lag verzoeker op de grond, terwijl de hond in zijn been beet. De hondengeleider sloeg met zijn wapenstok. Op de beelden is niet goed te zien of hij daarbij iemand raakte. Een man in een bruin jasje leek aan verzoeker te trekken. Deze man liet vervolgens los en hij rende weg. Hier eindigt het beeldmateriaal.

Door de politie verstrekte stukken

De Nationale ombudsman heeft de politiestukken bestudeerd die gaan over het optreden en/of de klacht. Hieruit komt nog naar voren dat de commandant van de ME door de politie is gehoord. De commandant verklaarde dat hij de

demonstranten vorderde te vertrekken toen de ME voor de eerste keer een linie vormde. Hij riep dat de ME geweld zou gebruiken als de demonstranten niet meewerkten. Het ME-voertuig stond volgens de commandant op dat moment enkele meters van de linie. Er was een groepscommandant van de hondengeleiders aanwezig, die de commandant kenbaar maakte dat zijn vordering en zijn waarschuwing goed waren te verstaan.

Na het opheffen van de linie werd de ME belaagd en kon zij niet vertrekken. Daarom werd er opnieuw een linie gevormd en werd de veegbeweging richting de Westblaak ingezet. De commandant verklaart dat hij de demonstranten tijdens deze fase niet meer heeft gevorderd en niet meer heeft gewaarschuwd. Wel hoorde hij dat de demonstranten meerdere keren via megafoons vanuit andere ME-voertuigen werden gevorderd weg te gaan.

Medische gegevens

Verder heeft de Nationale ombudsman een medisch rapport van het Erasmus Ziekenhuis bekeken, dat door verzoeker is overgelegd. Uit het rapport blijkt dat bij verzoeker bijtonden in zijn linkerbovenbeen en in zijn linkerhand zijn geconstateerd. Ook blijkt uit de gegevens dat bij hem een kneuzing aan het schouderblad en een hersenschudding zijn waargenomen.

Het oordeel van de Nationale ombudsman

De ombudsman komt op basis van zijn bevindingen tot een oordeel over de klacht. De klacht luidde als volgt:

Verzoeker klaagt erover dat ambtenaren van de politie eenheid Rotterdam in de nacht van 11 op 12 maart 2017 geweld jegens hem hebben toegepast door hem te laten bijten door een politiehond en hem te slaan met een lange wapenstok.

De ombudsman toetst het bijten door de politiehond en het slaan met de lange wapenstok aan het vereiste van evenredigheid. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat de overheid een middel kiest om haar doel te bereiken dat niet onnodig ingrijpt in het leven van de burger en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel.

Een politieambtenaar die in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening is, is bevoegd om op grond van artikel 7, eerste en vijfde lid van de Politiewet 2012 geweld te gebruiken wanneer dit noodzakelijk is voor de uitvoering van zijn taak en een minder ingrijpend middel niet voorhanden is.

Het bijten door de politiehond

Beoordelingskader

De inzet van een politiehond valt onder het gebruik van geweld. De inzet van de politiehond is een zwaar geweldsmiddel, waarvan behoedzaam gebruik dient te worden gemaakt en is slechts geoorloofd onder het direct en voortdurend toezicht van een hondengeleider. Uit de geldende Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren (de Ambtsinstructie) blijkt verder niet onder welke voorwaarden een politiehond mag worden ingezet. De gewijzigde Ambtsinstructie die op dit moment onder politieke behandeling is, biedt meer normering, maar deze geldt nog niet. De Nationale ombudsman heeft in zijn rapport 'Verantwoord politiegeweld' geoordeeld dat de politiehond mag worden ingezet bij gevaar voor de veiligheid van politieambtenaren of derden. Ook is de Nationale ombudsman van oordeel dat de politiehond alleen mag worden ingezet als er geen minder ingrijpend middel voorhanden is en na een vordering/bevel (indien aan de orde) en een waarschuwing¹.

Beoordeling

De Nationale ombudsman constateert dat verzoeker ernstig letsel opliep als gevolg van de inzet van de politiehond. Desalniettemin is hij van oordeel dat de ME proportioneel en daarmee behoorlijk handelde door de politiehond in te zetten. De ombudsman acht bij zijn beoordeling met name de gebeurtenissen in de aanloop naar het bijtincident van belang.

¹ Nationale ombudsman 2013/055
201901606

In de eerste plaats acht de Nationale ombudsman het niet aannemelijk dat verzoeker niet merkte dat de sfeer ter plaatse grimmig was en dat hij niet wist wat er van hem verwacht werd. Er waren immers hevige rellen gaande en als gevolg hiervan ging de ME tot actie over. De demonstranten werden door middel van de linie richting de Westblaak geleid. Hierbij moet het voor verzoeker duidelijk zijn geweest dat hij de plaats van de ongeregelde heden moest verlaten.

Daarnaast acht de ombudsman het op basis van de stukken aannemelijk dat verzoeker hiertoe door de ME was gevorderd en dat hij was gewaarschuwd. Uit het onderzoek is gebleken dat de ME de demonstranten meerdere keren via megafoons op ME-voertuigen opriep om te vertrekken en hen waarschuwde dat er geweld zou worden gebruikt als zij niet zouden meewerken. Dat verzoeker niet door de hondengeleider zelf is gevorderd en door hem is gewaarschuwd, acht de ombudsman niet doorslaggevend nu verzoeker wel via de megafoons is gevorderd en is gewaarschuwd. Bij openbare ordehandhavingsacties geldt dat het bevel/de vordering om zich te verwijderen, in beginsel is gericht tot alle aanwezigen. Als de ME in woord en gedrag duidelijk maakt dat aanwezigen moeten vertrekken, moeten zij daar gevolg aan geven, zelfs als toevallige passant of omstander². Door als aanwezige geen gevolg te geven aan de vordering, stelt die persoon zichzelf bloot aan de reële kans dat de ME op een gegeven moment fysiek geweld tegen hem of haar gebruikt. Ook als die persoon zelf geen geweld richting de ME gebruikt.

De Nationale ombudsman acht het aannemelijk dat verzoeker geen geweld tegen de ME gebruikte. Uit de stukken en de beelden blijkt echter wel dat verzoeker zich met zijn broer dermate dicht bij de linie bevond, dat verzoekers broer een duw van een ME'er met een schild kreeg. Daarmee staat volgens de ombudsman vast dat verzoeker en zijn broer onvoldoende afstand hielden van de linie. Het had op verzoekers weg gelegen om zo snel mogelijk richting de Westblaak te vertrekken. Door dit niet te doen, heeft hij zich blootgesteld aan de kans dat de ME fysiek geweld tegen hem zou gebruiken.

Vervolgens moet de vraag aan de orde komen of de politie het juiste geweldsmiddel heeft ingezet. Uit het evenredigheidsvereiste volgt dat de politie het minst ingrijpende geweldsmiddel moet gebruiken om haar doel te bereiken en dat het middel in evenredige verhouding moet staan tot het doel.

Uit het onderzoek van de Nationale ombudsman blijkt dat de twee ME'ers op de stoep achter raakten ten opzichte van de linie op straat. Hierdoor kwamen zij als minderheid tegenover een groep van ongeveer tien demonstranten te staan. Door het stagneren van de linie op de stoep dreigde deze groep achtergebleven demonstranten achter de linie op de straat te komen. Hierdoor zou de ME kunnen worden ingesloten. Het is begrijpelijk dat de ME dit hoe dan ook wilde voorkomen, omdat de veiligheid van de ME'ers in die situatie ernstig in het gedrang zou zijn gekomen. Door de inzet van de politiehond tegen de achtergebleven groep demonstranten heeft de politie dit gevaar willen afwenden. Op dat moment was er geen minder ingrijpend middel om dat doel te bereiken. De twee ME'ers op de stoep moesten namelijk als minderheid optreden tegen ongeveer tien demonstranten. Ook moesten de ME'ers onmiddellijk zien te voorkomen dat deze groep demonstranten achter de linie zou kunnen komen. Het slaan met de wapenstok door de twee ME'ers zou onvoldoende zijn geweest om dit resultaat te bereiken. Verzoeker maakte deel uit van de achtergebleven groep demonstranten op de stoep. Verzoeker heeft het ongeluk gehad dat juist hij degene van de achtergebleven groep demonstranten was die gebeten werd. Dit had evengoed een andere demonstrant kunnen zijn geweest die zich op de stoep dicht bij de linie ophield. Hoewel de inzet van de politiehond een zwaar middel is, vindt de ombudsman de inzet in dit geval proportioneel. Er was sprake van gevaar voor de veiligheid van de ME'ers die inzet van de politiehond noodzakelijk maakte.

De ombudsman plaatst de kanttekening dat de ME door het laten stagneren van de linie zelf ook in enige mate heeft bijgedragen aan de escalatie van de situatie op de stoep. Het stagneren van de linie leidde tot de inzet van de politiehond. De ME had het ontstaan van deze situatie wellicht kunnen voorkomen als de ME'ers op de stoep meer vaart hadden gemaakt en zij zich eerder meer ruimte hadden verschaft door het schild en de wapenstok te gebruiken. Dit gegeven is niet doorslaggevend voor het oordeel van de ombudsman, nu het handelen van de groep demonstranten waartoe verzoeker behoorde voor een groter deel bijdroeg aan het ontstaan van de situatie. Deze groep werkte

² Nationale ombudsman 2017/090
201901606

onvoldoende mee met de ME door zich ondanks meerdere vorderingen en waarschuwingen ter plaatse te blijven begeven en dichtbij de linie te blijven staan. Hiermee was verzoeker in feite mede oorzaak van het stagneren van de linie en daarmee in dit geval een gevaar voor de veiligheid van de ME, op grond waarvan zij genoodzaakt was de politiehond in te zetten.

De klacht over de inzet van de politiehond is ongegrond.

Het gebruik van de lange wapenstok

Verzoeker stelt dat hij meerdere keren door de ME is geslagen met de wapenstok. Zowel op het moment dat hij stond als toen hij op de grond lag. Verzoeker weet niet door wie hij is geslagen. De hondengeleider verklaart dat hij verzoeker niet heeft geslagen. De politiechef acht het aannemelijk dat verzoeker door de ME is geslagen.

De Nationale ombudsman acht het net als de politiechef aannemelijk dat verzoeker is geslagen. Verzoeker liep namelijk ook verwondingen op als gevolg van het politieoptreden die niet zijn ontstaan door de beet van de politiehond. De ombudsman kan echter niet vaststellen wanneer en hoe vaak verzoeker die avond met de lange wapenstok is geslagen. Daarom beoordeelt de Nationale ombudsman of het gebruik van de wapenstok op zich geoorloofd was. De lange wapenstok is gebruikt tijdens de veegbeweging door de ME, die was ingezet naar aanleiding van hevige rellen en die diende om de openbare orde en veiligheid te herstellen. Voor het gebruik van de wapenstok had de ME de demonstranten, waaronder verzoeker, meerdere keren gevorderd te vertrekken en gewaarschuwd dat er geweld zou worden gebruikt bij niet meewerken. Vast staat dat verzoeker niet voldoende meewerkte. Hij bleef zich dicht op de linie begeven op het moment dat de veegbeweging was ingezet. Hiermee heeft hij zich, zoals de Nationale ombudsman hiervoor heeft geoordeeld, blootgesteld aan de kans dat de ME geweld tegen hem zou gebruiken. Door onvoldoende mee te werken, heeft verzoeker dan ook op de koop toe genomen dat de ME hem met de wapenstok zou slaan. Gelet hierop acht de Nationale ombudsman het gebruik van de wapenstok op zich geoorloofd en daarmee behoorlijk. De ombudsman kan echter niet oordelen over de wijze waarop de wapenstok tegen verzoeker is gebruikt. Er is namelijk niet duidelijk geworden wanneer, op welke manier en hoe vaak verzoeker door de ME is geslagen.

Conclusie

Verzoekers klacht over het bijten door de politiehond is niet gegrond. Verzoekers klacht over het gebruik van de lange wapenstok is ook niet gegrond, met dien verstande dat de Nationale ombudsman een oordeel geeft over het gebruik van de wapenstok op zich en niet over de wijze waarop deze is gebruikt.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen